

Κωνσταντίνος Θεοτόκης, *Η τιμή και το χρήμα*

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

1. Στοιχεία που αφορούν στο συγγραφέα, λογοτεχνικό περιβάλλον και λοιπά γραμματολογικά στοιχεία:

1. Ο Κ. Θεοτόκης θεωρείται βασικός εκπρόσωπος του κοινωνικού μυθιστορήματος στην Ελλάδα. Για ποιους λόγους θα μπορούσαμε να χαρακτηρίσουμε «κοινωνικό» αυτό το έργο;
2. Να σχολιάσετε το θέμα της κοινωνικής αδικίας και της άνιση κατανομής του πλούτου, όπως περιγράφεται στο κείμενο.
3. Πώς προβάλλεται η σοσιαλιστική ιδεολογία του συγγραφέα μέσα από την αφήγηση;
4. Για ποιους λόγους κατακρίνει ο Κ. Θεοτόκης το πολιτικό σύστημα της εποχής του; Ποια είναι τα σημαντικότερα προβλήματα τα οποία αναφέρονται στο πεζογράφημα;
5. Να περιγράψετε την κοινωνία της Κέρκυρας των αρχών του αιώνα με στοιχεία του κειμένου.
6. Ποια στοιχεία του κειμένου θα μπορούσαν να χαρακτηρίσουν την τεχνοτροπία του Θεοτόκη νατουραλιστική και ρεαλιστική;

2. Δομή του κειμένου, επαλήθευση ή διάψευση μιας κρίσης με βάση το κείμενο, εκφραστικά μέσα και τρόποι του κειμένου (υφολογική διερεύνηση, αφηγηματικές λειτουργίες, επιλογές του δημιουργού σε διάφορα επίπεδα γλωσσικής ανάλυσης):

1. Ποια είναι η σχέση του τίτλου με το περιεχόμενο της αφήγησης;
2. Χαρακτηριστικό της αφήγησης είναι οι συχνές αναδρομές. Μπορείτε να δώσετε δείγματα αυτής της τεχνικής του συγγραφέα;
3. Ποιος είναι ο ρόλος των διαλογικών μερών του κειμένου;
4. Το ύφος του Θεοτόκη είναι απλό. Να βρείτε χαρακτηριστικά χωρία που το αναδεικνύουν.
5. Η ρεαλιστική απεικόνιση της πραγματικότητας αποτελεί ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά της αφηγηματικής τεχνικής του Θεοτόκη. Ποια είναι, κατά τη γνώμη σας, τα στοιχεία εκείνα που την προσδιορίζουν;
6. Τι προσέφερε, κατά τη γνώμη σας, στο κείμενο η ανάμικτη γλώσσα που χρησιμοποίησε ο Θεοτόκης στα διαλογικά μέρη του έργου;
7. Το έργο αυτό του Θεοτόκη εκτός από κοινωνικό μπορεί να χαρακτηριστεί και ψυχογραφικό. Να σχολιάσετε την ψυχογραφική ικανότητα του συγγραφέα και να περιγράψετε τη Ρήνη με βάση τα στοιχεία που δίνει γι' αυτήν το κείμενο.

3. Σχολιασμός ή σύντομη ανάπτυξη χωρίων του κειμένου:

1. Σύμφωνα με μια άποψη η επωδός «Ανάθεμά τα τα τάλαρα!» «δυναμώνει την αίσθηση της πίκρας και της αδικίας». Να σχολιάσετε την άποψη αυτή με βάση το κείμενο.
2. Πιστεύετε ότι οι ήρωες του Θεοτόκη είναι τα μοιραία, ανεύθυνα θύματα ενός κοινωνικού συστήματος που βασίζεται στην αδικία;
3. Ποια δύναμη έχει το χρήμα στο εξεταζόμενο κείμενο; Πώς επηρεάζει τη σχέση του Αντρέα και της Ρήνης;
4. Ποιες είναι οι αξίες που επικρατούν την εποχή που περιγράφει ο Θεοτόκης;
5. Ποιο είναι το γυναικείο πρότυπο που αντιπροσωπεύει η στάση της Ρήνης;
6. Να σχολιάσετε τη στάση της σιόρας Επιστήμης και να εξηγήσετε τους λόγους για τους οποίους αρνήθηκε αρχικά την προίκα στον Αντρέα.

7. Η υπόληψη της τιμής και η αξία του χρήματος επηρεάζουν ιδιαίτερα την πλοκή του έργου και τη στάση των ηρώων. Να σχολιάσετε τους λόγους για τους οποίους συμβαίνει αυτό και να εκφράσετε την προσωπική σας άποψη.
8. «Και ξαναγοράζεις και την αγάπη»: Να σχολιάσετε το χωρίο και να προσδιορίσετε τον ρόλο που παίζει στην εξέλιξη των γεγονότων.
9. «Τέλος ο πατέρας της είπε, σφίγγοντάς την στην αγκαλιά του: "Σ' εδυστύχεψε!"»: Ποιον εννοεί κατά τη γνώμη σας ο πατέρας της Ρήνης στο παραπάνω χωρίο;
10. Να σχολιάσετε τον χαρακτήρα των βασικών ηρώων του αποσπάσματος.
11. Τι συμπεραίνουμε απ' όσα συμβαίνουν στη Ρήνη για τη θέση της γυναίκας στην εποχή εκείνη;

4. Σχολιασμός αδιδακτου λογοτεχνικού κειμένου:

Δημήτρη Χατζή, Μαργαρίτα Περδικάρη (Το τέλος της μικρής μας πόλης)

Όταν οι Γερμανοί την τουφέκισαν, στις αρχές του καλοκαιριού του 1944, λίγο πριν από την απελευθέρωση, η Μαργαρίτα δεν είχε πατήσει ακόμα τα είκοσι χρόνια της. Το λιγνό κορμί της βάσταξε μ' απίστευτη αντοχή όλες τις κακουχίες της φυλακής, το στόμα της έμεινε κλεισμένο σ' όλα τα μαρτύρια που μαθεύτηκε πως της κάνανε. Και στάθηκε μπροστά στο απόσπασμα χαμογελώντας το πικρό χαμόγελο της οικογένειας των Περδικάρηδων. Αυτό το τελευταίο για το χαμόγελο το 'πε ο παπάς, που, με την απαραίτητη παρουσία του στις θανατικές εκτελέσεις, επικυρώνει, στ' όνομα του Καίσαρος, την απόδοση της ψυχής στο Θεό. Ο ίδιος είπε πως, όταν σήκωσαν τα ντουφέκια, η μικρή Μαργαρίτα κούνησε το χέρι της κ' είπε ένα ακατανόητο καληνύχτα, μάλιστα δεν είπε καληνύχτα, είπε ακριβώς — «καληνύχτα ντε...».

Ήταν η πρώτη γυναίκα στη δική μας πόλη που πέθαινε με τέτοιον τρόπο. Ως τα τότες οι γυναίκες εκεί ξέρανε μόνο να πεθαίνουν αμίλητες στο κρεβάτι ή το στρώμα τους απ' αρρώστιες κι από γεράματα, πεθαίνανέ πάνω στη γέννα ή τη λεχωνιά τους, από το μαράζι της φτώχειας, της κακής παντρείας ή της ξενιτιάς των αντρών τους και των παιδιών τους — τέτοια πράγματα π' ο καθένας τα βρίσκει πολύ φυσικά. Αν πεις και για τις γυναίκες από το δικό της το σόι, οι γυναίκες των Περδικάρηδων πέθαιναν από γεροντοχτικό, από κρίσεις νευρικές και καρδιακές — γεροντοκόρες το πλείστον. Τελευταία στο σόι τους η Μαργαρίτα πέθανε κι αυτή ανυμνεία.

Η στάση της Μαργαρίτας Περδικάρη απέναντι στη ζωή διαφέρει από τη συνηθισμένη στάση των γυναικών που την περιέβαλλαν στο οικογενειακό και κοινωνικό της περιβάλλον. Η Ρήνη στο εξεταζόμενο κείμενο διαφέρει πολύ από τις άλλες γυναίκες προβάλλοντας ένα ριζοσπαστικό πρότυπο για τη εποχή της. Να συγκρίνετε τις δύο γυναίκες.

5. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΣΠΙΤΙ

1. Να περιγράψετε τα δύο γυναικεία πρότυπα που προβάλλονται μέσα από την αφήγηση.
2. Ποια δύναμη κυριαρχεί και ρυθμίζει τη συμπεριφορά των ηρώων;
3. Πιστεύετε ότι ο Θεοτόκης κατάφερε να ρίξει φως στις κοινωνικές συνθήκες που επικρατούσαν κατά την εποχή που έγραψε το έργο;
4. Ποιος αναδείχθηκε νικητής σ' αυτή την πάλη με τη δύναμη του χρήματος και τις δυσάρεστες κοινωνικές συνθήκες; [Η ανεξαρτησία και η ελευθερία είναι ο πραγματικός νικητής και εκφράζεται στο κείμενο από τη Ρήνη.]
5. Πώς κρίνετε τη στάση του Αντρέα στο απόσπασμα;